

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра англійської мови

Дипломна робота
магістра

з теми: **«РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
У РОЗВИТКУ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ»**

Виконавець: здобувач другого
(магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 014 Середня освіта
(Мова і література (англійська))
Репчук Олександра Костянтинівна

Керівник: **Сторчова Т. В.**,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри англійської мови, доцент

Рецензент: **Калинюк Т. В.**,
кандидат педагогічних наук, завідувач
кафедри німецької мови, доцент

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ЦИФРОВА ОСВІТА В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ.....	9
1.1. Поняття "цифрова освіта" у системі навчання закладів загальної середньої освіти.....	9
1.1.1. Типологія цифрового навчання	11
1.1.2. Ефективність цифрової освіти	13
1.2. Європейський досвід упровадження процесу цифровізації в освіту	16
1.2.1. Європейські документи з цифровізації	17
1.2.2. Основні тенденції розвитку освіти в країнах Європейського Союзу	20
1.3. Вітчизняний досвід у застосуванні інформаційно-комунікаційних технологій в освіті.....	23
1.3.1. Нова українська школа та пріоритети цифровізації	25
1.3.2. Цифровізація освіти в Україні: досвід та перспективи	27
Висновки до розділу 1.....	30
РОЗДІЛ 2. РОЗВИТОК ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	32
2.1. Іншомовна комунікативна компетентність та роль вчителя англійської мови у її формуванні	32
2.1.1. Цифрова компетентність вчителя.....	36
2.1.2. Лінгвометодична компетентність вчителя англійської мови.....	39
2.2. Роль здобувачів загальної середньої освіти у формуванні іншомовної комунікативної компетентності відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти.....	41
2.2.1. Знання, навички та вміння учнів як складники іншомовної комунікативної компетентності	42

2.2.2. Особливості цифрової компетентності здобувачів загальної середньої освіти	44
2.3. Цифрові інструменти та платформи у навчанні англійської мови	46
2.3.1. Різновиди цифрових інструментів.....	59
2.3.2. Застосування цифрових інструментів на уроках англійської мови	53
Висновки до розділу 2.....	68
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	71
3.1. Аналіз результатів анкетування вчителів англійської мови закладів загальної середньої освіти	71
3.2. Аналіз результатів анкетування здобувачів закладів загальної середньої освіти.....	82
3.3. Методичні рекомендації щодо застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності учнів	92
Висновки до розділу 3.....	94
ВИСНОВКИ	95
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	98

ДОДАТОК А	105
ДОДАТОК Б	105
ДОДАТОК В.....	105
ДОДАТОК Г	105
ДОДАТОК Ґ.....	105
ДОДАТОК Д.....	105
ДОДАТОК Е	105
ДОДАТОК Є.....	105
ДОДАТОК Ж.....	105
ДОДАТОК З	106
ДОДАТОК И	106
ДОДАТОК І.....	106
ДОДАТОК Ї.....	106
ДОДАТОК Й	106
ДОДАТОК К.....	106
ДОДАТОК Л.....	106
ДОДАТОК М.....	106
ДОДАТОК Н	106
ДОДАТОК О	107
ДОДАТОК П	109

ВСТУП

Протягом останніх років відбуваються кардинальні зміни освітнього процесу в усьому світі та в Україні зокрема. Через глобальну цифровізацію соціальних сфер життя, відповідні трансформації відбуваються й у навчальних закладах. Це пов'язане, в першу чергу, зі зміною підходів, методів та технік навчання. Крім того, із широким застосуванням цифрових інструментів та інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ).

Сучасні соціально-політичні події в українському суспільстві дали потужний поштовх до орієнтації на західні зразки розвитку. В контексті освітніх процесів відбувається запозичення досвіду європейських партнерів. Тому сьогодні, український освітній простір, що перебуває на шляху реформації, керується такими європейськими документами як: *UNESCO ICT Competency Framework for Teachers*, *European Framework for the Digital Competence of Educators*, *The Digital Education Action Plan (2021-2027)*, на основі яких створюються вітчизняні концепції розвитку. Головним продуктом оновленої системи освіти, на сьогоднішній день, є створення Нової Української Школи (НУШ).

З огляду на європейський вектор розвитку, ще більше загострюється проблема вивчення іноземних мов, зокрема англійської, яка вважається загальноновизнаною світовою мовою. Більше того, в Україні їй пропонують надати статусу мови міжнародного спілкування. Тому цілком закономірним є те, що ставлення до вивчення мови змінюється не лише на державному рівні, але й в освітньому процесі.

Наразі одна з найголовніших умов володіння мовою, передбачених оновленими освітніми програмами, – це оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю (ІКК), яка складається із 4 основних мовленнєвих навичок: читання, аудіювання, письма та говоріння, та передбачає формування вміння в здобувачів ЗЗСО застосовувати мову в практичному

аспекті. Поєднання компетентнісного підходу та цифрових змін у вигляді застосування ІКТ – формує сучасний підхід до викладання мови.

Запровадження ІКТ у навчальний процес тягне за собою мотивацію до навчання, формування логічного та творчого мислення, розвиток практичних навичок здобувачів ЗЗСО та ІКК зокрема.

Тому наразі, використання цифрових інструментів та ІКТ для формування ІКК в межах викладання англійської мови – перспективний та прогресивний напрямок шкільної освіти, який щодня набирає все більших обертів розвитку та міцно закріплюється з-поміж традиційних та новітніх способів організації навчального процесу.

Актуальність дослідження. Сучасне покоління підлітків живе в епоху радикальних технологічних, цифрових та інформаційних змін. Крім того, сьогоденне українське суспільство змушене приймати виклики у вигляді пандемії та воєнних дій, і реагувати на них відповідними змінами в підходах до навчання. Зважаючи на актуальність та необхідність дистанційної або змішаної форми навчання, запровадження ІКТ – це потужний крок у майбутнє освіти, та одна із можливостей налагодження учбової діяльності належним чином. З огляду на вивчення англійської мови, ІКТ відкривають нові можливості для формування та розвитку ІКК здобувачів загальної середньої освіти.

Над цією темою працювали ряд дослідників та методистів, зокрема Лютвієва Я. П. [12], Новікова О. Ф. [19], Чорна В. М. [24], Джурило А. П. [6], Шпарик О. М. [25], Локшина О. І. [11], Кремень В. Г. [3] та інші. Однак це відносно нове і ще малодосліджене явище у сфері освіти, тому доцільно дослідити роль ІКТ у розвитку ІКК на уроках англійської мови в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО).

Мета дослідження – визначити роль ІКТ та особливості їх практичного застосування в процесі формування та розвитку ІКК здобувачів загальної середньої освіти, а також сформулювати методичні рекомендації для їх ефективного застосування в освітньому процесі.

Поставлена мета активізує вирішення відповідних завдань:

- ознайомитись з поняттям «цифрова освіта»: передумови, процеси та результати;
- порівняти європейський та вітчизняний досвід з цифровізації освітніх процесів;
- з'ясувати роль вчителя та учня в процесі формування та розвитку ІКК на уроках англійської мови;
- окреслити поняття «цифрової грамотності» в контексті закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО);
- визначити практичне застосування ІКТ на прикладі різних видів мовленнєвої діяльності;
- виділити перспективні цифрові інструменти та продемонструвати їх практичне застосування для формування ІКК;
- провести опитування вчителів англійської мови та здобувачів загальної середньої освіти 9-11 класів з метою визначення ефективності ІКТ для формування ІКК.

Об'єктом дослідження є ІКТ у навчанні англійської мови в закладах загальної середньої освіти.

Предметом дослідження є особливості використання ІКТ у формуванні ІКК здобувачів загальної середньої освіти на уроках англійської мови.

Методи дослідження. В процесі написання роботи було використано такі методи: опис (для ознайомлення з теоретичним матеріалом); класифікація (для групування цифрових інструментів по категоріях); аналіз (для визначення сильних та слабких сторін використання ІКТ); опитування (для збору фактичного матеріалу); порівняння (для виявлення перспективних шляхів застосування ІКТ); оцінка (для визначення ефективності запровадження ІКТ); синтез (для підведення підсумків).

Теоретичне значення отриманих результатів визначається тим, що проблематика, предмет та об'єкт дослідження розширюють коло аспектів вивчення ІКТ в контексті розвитку ІКК на уроках англійської мови в ЗЗСО.

Практичне значення. Результати дослідження можуть бути використані для визначення ефективності подальшої перспективи запровадження ІКТ на уроках англійської мови, для підвищення рівня кваліфікації педагогів та для розширення освітніх можливостей в цілому. Також робота може бути корисною рекомендацією для вчителів, які хочуть підвищити рівень цифрової грамотності, і використовуватись методистами, викладачами та здобувачами вищої освіти в процесі теоретичних та практичних занять з методики навчання іноземних мов.

Структура дослідження. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Апробація результатів була проведена на:

- 1) конференції студентів та магістрантів за підсумками науково-дослідної роботи у 2022 році (опубліковані тези: «Цифрова компетентність сучасного вчителя англійської мови». URL: https://drive.google.com/file/d/1kM25dQFb63cEBsO7OOuEi5O_f2tevEWx/view);
- 2) the Eleventh Student International Internet Conference «Language in Interdisciplinary Context of Life-Long Education» (опублікована стаття: «Інформаційно-комунікаційні технології в контексті *flipped classroom* у навчанні англійської мови». URL: <https://drive.google.com/file/d/1IyO-erZO194srq6GbYfAnvSQmKLPxeZ9/view>);
- 3) XII Регіональній науково-практичній конференції «Методика навчання філологічних дисциплін у закладах загальної середньої та вищої освіти» (опубліковані тези: «Цифровізація освіти, як ключова концепція НУШ»).

ВИСНОВКИ

Цифровізація – це один із основних процесів сучасної трансформації освіти, підходів до навчання та методів викладання. З огляду на інформаційні зміни, широкої популярності в освітній сфері набули новітні технології, які прийнято називати ІКТ.

Застосування технологічних новинок на уроках, мають як переваги, так і недоліки. Серед сильних сторін можна виділити: підвищення рівня мотивації та зацікавленості здобувачів загальної середньої освіти, урізноманітнення навчальних та контрольних завдань, відкриття нових освітніх можливостей, покращення навичок з цифрової грамотності, розвиток логічного та креативного мислення, розширення кругозору, підвищення рівня загального розвитку. До слабких моментів відносять: неякісне матеріально-технічне забезпечення, низький рівень цифрової компетентності, зниження серйозного ставлення до навчання, погіршення здоров'я через довготривалу роботу з гаджетами, викорінення живого спілкування в силу надмірного використання.

Незважаючи на певну кількість мінусів, популярність ІКТ щороку зростає по всьому світу. Це породжує створення великої кількості інтернет платформ з метою надання освітніх послуг та гейміфікації учбового процесу.

Викладання англійської мови в ЗЗСО націлене на формування ІКК в здобувачів загальної середньої освіти, як основного виду компетентності, передбачених оновленими освітніми програмами, за основу яких взято ряд європейських документів. Рух України до ЄС породжує потребу у вихованні покоління, що буде володіти англійською мовою на рівні носіїв.

Тому формування та розвиток ІКК на уроках англійської мови має вагомое значення серед ряду інших компетентностей, а ІКТ лише допомагають досягти поставленої мети.

У першому розділі було опрацьовано теоретичний матеріал з теми. Шляхом пошуку та інтерпретації інформації ми дізналися більше про поняття цифровізації загалом, та освіти зокрема. В процесі ознайомлення із особливостями цифровізації в Європі та в Україні, порівняли європейський та

вітчизняний досвід відповідно. Крім того, було опрацьовано ряд документів, що визначають основні освітні тенденції та ключові концепції розвитку і трансформації освіти на найближчі роки. Також було опрацьовано успішні реформи, основними прикладами яких є: 1) запровадження НУШ, яка на даний момент вже досягнула 6 класів; 2) створення освітніх ресурсів на основі мобільного застосунку «Дія».

У другому розділі ми поєднали теоретичний та практичний складники. Було здійснено ґрунтовний аналіз поняття «компетентність», зокрема ІКК; детально розглянуто роль вчителя та здобувачів загальної середньої освіти у формуванні ІКК, необхідні знання, вміння, навички та рівень цифрової грамотності для налагодження оптимальної співпраці. Крім того, опрацювали велику кількість цифрових інструментів для використання ІКТ і створили їх класифікацію у відповідності до мети використання. Було з'ясовано, що ІКТ можна застосовувати на онлайн та офлайн уроках; на різних типах уроків та їх етапах. Практична складова полягала у демонстрації використання ІКТ для розвитку різних типів мовленнєвої діяльності. Нами було використано такі веб-сайти, як: *WordWall*, *Quizlet*, *Kahoot*, *GoogleClassroom*, *BritishCouncil*, *YouTube*, *LiveWorksheets*, *Vaamboozle*, *Jamboard*. За допомогою цих платформ ми створили ряд власних онлайн-завдань, або пояснили використання вже готових варіантів, з якими можна ознайомитись у додатка за допомогою сканування QR-кодів.

У третьому розділі ми зосередились на практичній частині, в основу якої було покладено проведення опитування для вчителів англійської мови ЗЗСО та здобувачів загальної середньої освіти 9-11 класів. Анкетування було створене за допомогою цифрового продукту компанії *Google*, а саме – *Google Form*. Метою опитування було аналізу ефективності застосування ІКТ для формування та розвитку ІКК, а також визначення рівня цифрової грамотності респондентів. Отримані результати було продемонстровано у відсотковому співвідношенні за допомогою відповідних діаграм. На основі отриманих

статистичних даних ми спробували створити перелік методичних рекомендацій та практичних порад щодо застосування ІКТ з метою формування ІКК.

Отже, за підсумками написання дослідницької роботи, робимо висновки, що ІКТ – це доволі новий та ще малодосліджений аспект сучасної освітньої системи. Актуальність цього напрямку розвитку визначається технологічним бумом останніх років та глобальним поширенням інформаційних новинок на всі сфери суспільного життя.

Роль та ефективність ІКТ для формування ІКК на уроках англійської мови є досить цікавою і необхідною для аналізу темою у наш час, оскільки вивчення іноземних мов залишається одним із найперспективніших і найпопулярніших напрямків освіти в Україні, зважаючи на євроінтеграційні процеси на рівні держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Биков В. Ю., Пінчук О. П. Цифрова трансформація відкритих освітніх середовищ: колективна монографія. Київ, ФОП Ямчинський О.В., 2019. 186 с.
2. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів: Ленвіт, 2013. 590 с.
3. Василь Кремень. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті і формування інформаційного суспільства. Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах, 2006. № 6. С. 4.
4. Васільєва Поліна. Іншомовна комунікативна компетентність: проблеми, підходи, пошуки. *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»*, 2020. №1 (9). С. 98-108
5. Вторнікова Ю. С. Комунікативна компетентність у структурі ключових компетентностей громадян Європи. *Витоки педагогічної майстерності: збірник наукових праць*. Полтава, 2011. №8 (2). С. 88-94.
6. Джурило А. П., Глушко О. З., Локшина О. І. та ін. Трансформаційні процеси у шкільній освіті країн Європейського Союзу та США: монографія. Київ, ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018, 192 с.
7. Духаніна Н. М., Лесик Г. В. Цифровізація освітнього процесу: проблеми та перспективи. *The 12-th International scientific and practical conference “Modern directions of scientific research development” (May 18-20, 2022)*. VoScience Publisher, Chicago, USA. 2022. p. 406-409
8. Карплюк С. О. Особливості цифровізації освітнього процесу у вищій школі. *Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку: матеріали методологічного семінару НАПН України. 4 квітня 2019 р. / За ред. В.Г. Кременя, О.І. Ляшенка; укл. А.В. Яцишин, О.М. Соколюк. Київ, 2019. С. 188–197.*

9. Коломінова О. О., Роман С. В. Сучасні технології навчання англійської мови у початковій школі, 2010. №2. С. 40–47.
10. Кравченко С. Цифровізація як тенденція розвитку шкільної освіти в США. *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта 2020: глобалізований простір інновацій: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф.* Київ, 28 трав. 2020 р. НАПН України, Ін-т педагогіки НАПН України. / За заг. ред. О. І. Локшиної. Київ, 2020. С. 297-299.
11. Локшина О. І., Глушко О. З., Джурило А. П., Кравченко С. М., Нікольська Н. В., Тименко М. М., Шпарик О. М. Тенденції розвитку шкільної освіти в країнах ЄС, США та Китаї: монографія / За заг. ред. О.І. Локшиної. Київ, КОНВІ ПРІНТ, 2021. 350 с.
12. Лютвієва Я. П., Полежаєва О. В. Цифрове навчання: ключові терміни та поняття. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2022. № 87. С. 57–62.
13. Малицька І. Д. Цифрова освіта країн Європейського Союзу під час пандемії COVID-19. *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2021: інновації в освіті в контексті європеїзації та глобалізації : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 27–28 трав. 2021 р.* Тернопіль, Крок, 2021. С. 65–67.
14. Маслюк Ю. А. Проблеми використання інформаційних та комунікаційних технологій у навчальній діяльності: Інновації в освіті, 2006. № 1. С. 117-123.
15. Мороз І.М. Використання мультимедійних технологій у вивченні іноземної мови: Англійська мова та література, 2013. №24. С. 14-18.
16. Ніколаєва С. Ю. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Київ, Ленвіт, 2003. 273 с.
17. Ніколаєва С. Ю., Борецька Г. Е., Майєр Н. В., Устименко О. М., Черниш В. В. та інші. Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах: Ленвіт, 2015. 444 с.

18. Ніколаєва С.Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. К.: Ленвіт, 2002. 332 с.
19. Новікова О. Ф., Антонюк В. П., Ляшенко В. І., Азьмук Н.А., Остафійчук Я. В., Шамілева Л. Л., Панькова О. В., Новак І. М., Шастун А. Д., Касперович О. Ю. Формування концептуальних засад цифрової трансформації освіти та науки України. *Вісник економічної науки України*, 2021. № 1 (40). С. 190-198.
20. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібн. Київ, Видавництво. А. С. К., 2004. 192 с.
21. Редько В. Г. Організація компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов у початковій школі: методичні рекомендації. Київ, КОНВІ ПРІНТ, 2019. 36 с.
22. Собчук-Ліва А.А. Використання інформаційних технологій у викладанні: Англійська мова та література, 2012. №27. С. 8-9
23. Токменко О.П. Інформаційні технології у викладанні іноземних мов: позакласний підхід: Англійська мова та література, 2011. №14. С. 7-8.
24. Чорна В. М. Особливості іншомовної комунікативної компетентності в удосконаленні фахової діяльності вчителя іноземної мови. Імідж сучасного педагога. № 5(200). С. 81-84.
25. Шпарик Олена. Цифрова трансформація середньої освіти: спільні стратегічні вектори США та країн ЄС. *Український педагогічний журнал*, 2022. №3.
26. Ячменик, М. М., Велущак, М. Я., Балабай, А. А. Цифровізація освітніх послуг у країнах ЄС: нові можливості. *Академічні візії*, 2023. №17.
27. The TKT Course. Module 1, 2 and 3 : official preparation materials for TKT / Marry Spratt, Alan Pulverness, Melanie Williams : Cambridge University Press, 2011. 256 p.
28. Всеукраїнська школа онлайн. URL: <https://lms.e-school.net.ua/> (дата звернення 25.08.2023)

29. Дія. Освіта для всіх. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/> (дата звернення 28.08.2023)
30. Дослідження якості онлайн навчання у школах: звіт ДСЯО. URL: <https://osvita.ua/school/87220/> (дата звернення 05.08.2023)
31. Ефективність дистанційного навчання з кожним моніторингом отримує дедалі вищі позитивні показники, – Сергій Шкарлет. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/efektivnist-distancijnogo-navchannya-z-kozhnim-monitoringom-otrimuye-dedali-vishi-pozitivni-pokazniki-sergij-shkarlet> (дата звернення 05.08.2023)
32. Ефективність дистанційного навчання: рекомендації та практичні поради. URL: <http://blog.ed-era.com/iefektivnist-distantsiinogho-navchannia/> (дата звернення 05.08.2023)
33. Закон України «Про застосування англійської мови в Україні». URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1854364> (дата звернення 30.08.2023)
34. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення 22.08.2023)
35. Імперативи формування цифрової освіти в Україні. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/6059/1/%D0%9A%D1%80%D0%B0%D1%83%D1%81%20%D0%9A.%D0%9C..pdf> (дата звернення 12.09.2023)
36. Інвестиції в освіту в країнах Європи. URL: <https://pon.org.ua/novyny/9282-investycii-v-osvitu-v-krainakh-yevropy.html> (дата звернення 09.08.2023)
37. Іншомовна компетентність у контексті формування комунікативної культури студентів у процесі вивчення іноземної мови. URL: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/Kuchta.php> (дата звернення 27.08.2023)

38. Іншомовна цифрова компетентність сучасного педагога. URL: https://arbook.info/blog_uk/osvita/informacijno-cyfrova-kompetentnist-suchasnogo-pedagoga/ (дата звернення 28.08.2023)
39. Інформаційно-цифрова компетентність учнів базової школи. URL: <https://vseosvita.ua/library/informacijno-cifrova-kompetentnist-ucniv-bazovoi-skoli-298282.html> (дата звернення 04.09.2023)
40. Команда МОН. URL: <https://mon.gov.ua/ua/team> (дата звернення 17.08.2023)
41. Компетентнісний підхід. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Компетентнісний_підхід (дата звернення 30.08.2023)
42. Комунікативна компетентність. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Комунікативна_компетентність#cite_note- (дата звернення 27.08.2023)
43. Комунікативна компетентність, її складові. URL: https://pidru4niki.com/90380/sotsiologiya/komunikativna_kompetentnist_skladovi#google_vignette (дата звернення 27.08.2023)
44. Концепція розвитку цифрових компетентностей. URL: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/news_post/2021/3/kabmin-skhvaliv-kontseptsiju-rozvitku-tsifrovikh-kompetentnostey-do-2025-roku/Dodatok-2.pdf (дата звернення 28.08.2023)
45. Концепція цифрової трансформації освіти і науки: МОН запрошує до громадського обговорення. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/koncepciya-cifrovoyi-transformaciyi-osviti-i-nauki-mon-zaproschuye-do-gromadskogo-obgovorennya> (дата звернення 25.08.2023)
46. Навчальні програми з іноземних мов. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf> (дата звернення 27.08.2023)
47. Наказ про затвердження професійного стандарту. URL: https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Nakaz_2736.pdf (дата звернення 28.08.2023)

48. Нова українська школа. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Нова_українська_школа (дата звернення 22.08.2023)
49. Нова українська школа: як відновити реформу. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2023/04/11/253724/> (дата звернення 23.08.2023)
50. Проєкт Концепції цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2021/05/25/tsifrovizatsiigromadskeobgovorennya.docx> (дата звернення 25.08.2023)
51. Реформа освіти та науки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/ro-zvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-osviti> (дата звернення 17.08.2023)
52. Розвиток цифрової освіти в країнах Європи URL: <http://surl.li/nhnhg> (дата звернення 14.09.2023)
53. Сергій Захарін: про цифровізацію освіти. URL: <https://osvita.ua/blogs/88784/> (дата звернення 25.08.2023)
54. Топ-10 сайтів для тренування навичок читання. URL: <https://www.englishdom.com/ua/blog/top-10-sajtiv-dlya-trenuvannya-navichok-chitannya/> (дата звернення 28.09.2023)
55. У День знань Президент презентував інноваційний освітній застосунок «Мрія» – унікальний цифровий проєкт, який допоможе розкрити потенціал і таланти дитини. URL: <https://www.president.gov.ua/news/u-den-znan-prezident-prezentuvav-innovacijnij-osvitnij-zasto-85313> (дата звернення 02.09.2023)
56. Український центр оцінювання якості освіти. URL: <https://testportal.gov.ua/> (дата звернення 25.08.2023)
57. Університет. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Університет> (дата звернення 09.08.2023)
58. Цифрова трансформація освіти і науки. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/cifrova-transformaciya-osviti-ta-nauki> (дата звернення 25.08.2023)

- 59.Цифрова трансформація освіти: прийнято закон про функціонування інтегрованої інформаційної системи АІКОМ.
URL: <https://iea.gov.ua/czyfrova-transformacziya-osvity-pryjnyato-zakon-pro-funkczionuvannya-integrovanoyi-informacziynoyi-systemy-aikom/> (дата звернення 25.08.2023)
- 60.Цифрова трансформація сучасного освітнього процесу.
URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/222.pdf> (дата звернення 07.09.2023)
- 61.Цифрові освітні ресурси та цифрові освітні інструменти. URL: <https://vseosvita.ua/library/stattia-dopovid-na-kursy-chy-pedradu-tsyfrovi-osvitni-resursy-ta-tsyfrovi-osvitni-instrumenty-608576> (12.09.2023)
- 62.Цифрограм. URL: <https://osvita.diiia.gov.ua/digigram> (дата звернення 28.08.2023)
- 63.Як учителям підвищити цифрові компетентності.
URL: <https://nus.org.ua/view/yak-uchytelyam-pidvyshhyty-tsyfrovi-kompetentnosti/> (дата звернення 28.08.2023)
- 64.Digital Competence Framework for Educators (DigCompEdu).
URL: https://joint-research-centre.ec.europa.eu/digcompedu_en (дата звернення 11.08.2023)
- 65.European Training Foundation. URL: <https://www.etf.europa.eu/en/about> (дата звернення 11.08.2023)
- 66.PISA-2018: результати України. URL: <https://uied.org.ua/pisa-2018-rezultati-ukrayini/> (дата звернення 23.08.2023)
- 67.Selfie for teachers. URL: <https://education.ec.europa.eu/selfie-for-teachers> (дата звернення 25.08.2023)
- 68.UNESCO's ICT Competency Framework for Teachers.
URL: <https://www.unesco.org/en/digital-competencies-skills/ict-cft> (дата звернення 10.08.2023)